
Joanna Nowińska SM

Doświadczanie Głosu Boga w Apokalipsie św. Jana i jego implikacje w życiu konsekrowanym¹

Termin „powołanie” już w swojej etymologii zakłada reakcję na wołanie. Wprowadza na scenę osobę, która zaprasza, woła, której Głos jest słyszalny, percypowalny, oraz jego odbiorcę. Wskazuje też na rzeczywistość następującą po nim, będącą skutkiem percepcji. Powołanie okazuje się zatem klasyczną sytuacją komunikacyjną. Praktyka nakazuje jednak odróżnić dwie aplikacje tego pojęcia: w odniesieniu do doświadczenia początkowego oraz do jego kontynuacji, w relacji do punktu pierwszego jako miejsca chronologicznego startu w nowy sposób bytowania w rzeczywistości razem z Osobą, która wzywa. Kontakt z Głosem Powołującego okazuje się niezbędny, koniecznie nieustanny. Nakazuje mówić o doświadczaniu Go bardziej niż o jednorazowym wydarzeniu. On permanentnie prowadzi formację człowieka, stąd akcent położony na konieczność rozeznania, poznanie sposobów

¹ Niniejszy artykuł jest aplikacją wniosków z badań egzegetycznych, prowadzonych przez autorkę nad φωνή w Apokalipsie św. Jana, dlatego też większość przypisów zawiera odnośniki do publikacji własnych.

odbioru Głosu oraz na imperatyw nieustannego umacniania więzi z Nim (także emocjonalnych), wydaje się podstawowym postulatem dla życia duchowego, szczególnie osób konsekrowanych. Czynią to realnym osoby ofiarowane w profesji poprzez ukierunkowanie życia, dostęp do wiedzy o Bogu oraz zagwarantowanie regułami i konstytucjami czasu na kontakt z Nim. W tej przestrzeni doświadczanie Głosu staje się nie tylko przywilejem, jak jest w odniesieniu do wszystkich ludzi, lecz również palącym obowiązkiem i, oby, pasją życia, której zostają podporządkowane wszystkie jego sfery. Tematem głównym niniejszego artykułu będzie continuum doświadczania Głosu Boga. Zostanie ono zaprezentowane na kanwie Apokalipsy św. Jana i obecnej w niej *sound design* (ścieżki dźwiękowej)². Zagadnienie kluczowe to interpretacja form aplikacji tego stałego doświadczenia, czyli stałego doświadczania Głosu Boga, zwłaszcza w czasie traumy, ucisku, cierpienia. *Sitz im Leben* apokaliptyki nakazuje odczytywać treści ujęte w tym gatunku właśnie w takim kontekście³. Zakłada ona więc wybiórcze odniesienie do całości układu dźwięków/głosu w Apokalipsie przez pryzmat zagadnienia specyfiki powołania człowieka, przebywania w trwałym kontakcie z Bogiem. Skrótowość ujęcia egzegetycznego, znamieną dla niniejszego artykułu, sankcjonowana jest egzystencjalnym charakterem zagadnienia głównego. Równoległe względem niej dyskretnie, lapidarne sugestie, odsyłające do życia duchowego, mają stanowić jedynie impuls do refleksji indywidualnej, nie zaś ją zastępować. Implikuje ją bowiem sam kontakt z tekstem natchnionym, do którego pomoc w aspekcie podjętego tematu ma stanowić niniejszy artykuł.

² Więcej patrz: J. Nowińska, *Co słyszysz poza słowem. Sound design Apokalipsy św. Jana*, Warszawa 2016.

³ Por. M. Wojciechowski, *Apokalipsa św. Jana. Objawienie, a nie tajemnica*, Częstochowa 2012, s. 56–57; por. też D. Kotecki, *Kryteria interpretacji Apokalipsy*, „Biblica et Patristica Thoruniensia” 5 (2012), s. 31–32

Specyfika ujęcia głosu w Apokalipsie na tle koncepcji głosu w Biblii greckiej – zarys

Głos stanowi narzędzie komunikacji, a zarazem formę komunikacji. Biblijny tekst hebrajski, jak i grecki, nie rozgranicza pojęcia głosu od dźwięku. Lokuje go na płaszczyźnie doświadczenia audycznego, ale również na płaszczyźnie wyłącznie duchowej (por. Ez; Ps 29 – ujęcie obrazowe). Nie utożsamia go z wypowiedzianymi, padającymi słowami, jakkolwiek postrzega go w optyce komunikacyjnej. Kanwą dla tematu niniejszego artykułu będzie księga zapisana w języku greckim, stąd warto przyjrzeć się statystyce kluczowego terminu w Starym Testamencie w wersji LXX. Najczęściej termin φωνή pojawia się w księdze Psalmów (LXX: 59 razy), Jeremiasza (LXX: 80 razy) i Izajasza (LXX: 43 razy). Z tekstów Nowego Testamentu wyróżnia się w tej kwestii Apokalipsa św. Jana (55 razy). Zupełnie inna jest specyfika ujęcia tego doświadczenia w każdym z wymienionych tekstów. W Psalmach φωνή pada w przede wszystkim w odniesieniu do człowieka i jego błagalnego głosu, wołania kierowanego do Boga – u proroka Jeremiasza, głównie w tle napomnień dotyczących trwania w relacji z Bogiem („słuchajcie mego głosu – nie słuchaliście mego głosu” – Jr 7, 23; por. Jr 7, 27), w księdze Izajasza natomiast konstytuuje bogatą scenię dźwiękową. W absolutnie odmienny sposób głos/dźwięk jest przedstawiony w Apokalipsie św. Jana. Ujęcie to sankcjonuje gatunek, wyrastający z doświadczenia kryzysu, ucisku, lęku, pytań o sens tego, co ma miejsce, i o nadzieję (widoki na przyszłość). Jego prorocko-sapiencjalna geneza już wskazuje na wrażliwość względem doświadczania Boga, na poddawanie się Jego natchnieniom, głębszą percepcję rzeczywistości (w nawiązaniu do terminologii, jaką opisywana jest w Biblii osoba proroka) oraz na zainteresowanie jej poszczególnymi elementami (aspekt

mądrościowy)⁴. Zgodnie z etymologią greckiego czasownika ἀποκαλύπτω ostatnia księga Nowego Testamentu stanowi odsłonięcie istniejących, ale nie dostrzeganych, aspektów rzeczywistości, sensu wydarzeń i ukrytego w nich zamysłu Boga. Istotną, jeśli nie najważniejszą, rolę w tym procesie pełni głos/dźwięk, budując przestrzeń komunikacji Stwórcy z ludźmi. Rozlega się on na każdym etapie zmagania, jakkolwiek dochodzi do człowieka poprzez różne media/medium. Należą do nich m. in.: głos trąb, aniołów, tłumu.

Doświadczenie komunikacyjne

Autor natchniony Apokalipsy św. Jana już od początku lokuje percepcję Głosu w przestrzeni doświadczenia duchowego, czyniąc ją dostępną dla każdego. Sformułowanie *ἐγενόμην ἐν πνεύματι* (Ap 1, 10), tłumaczone w przekładzie Biblii Tysiąclecia jako „doznałem zachwycenia”, wydaje się jednak literalnie akcentować przeniesienie na inną płaszczyznę postrzegania. Zdaniem G. Desrosiers’a ujęcie to wskazuje na działanie Bożego Ducha⁵. Forma *middle* wydaje się podkreślać personalizację tego doświadczenia, jednostkowe, mocne odczucie. Cechy te oddaje również określenie głosu mianem *μεγάλην ὡς σάλπιγγος* (Ap 1, 10) (wielki/silny jak trąba). Dochodzi tu jeszcze aspekt sygnalizacyjny (funkcja trąb w Starym Testamencie), podkreślający znaczenie głosu, jak również aspekt zbliżający bądź rozpoczynający moment transformacji rzeczywistości. W zarysowanym kontekście głośność wydaje się przekładać na siłę doświadczenia, jakie jest udziałem człowieka. Nie jest ono jednak paraliżujące, gdyż bohater/odbiorca Głosu nie odczuwa lęku (w przeciwieństwie do innych miejsc,

⁴ Por. R. Rubinkiewicz, *Apokaliptyka u progu ery chrześcijańskiej*, „Ruch Biblijny i Liturgiczny” 41 (1988) 1, s. 55–56.

⁵ Por. G. Desrosiers, *An Introduction to Revelation. A Pathway to Interpretation*, London–New York 2000, s. 98.

jak np. Ap 1, 17, nie ma tu wzmianki o żadnej tego typu reakcji). Warto zwrócić uwagę na sekwencję opisanych tu czynności. Bohater/odbiorca Głosu wysłuchuje komunikatu i dopiero po nim poszukuje nadawcy. Fakt ten suponuje znajomość Głosu, uprzedni kontakt – stąd również bierze się poczucie bezpieczeństwa, zaufanie, szacunek i świadomość wagi przekazywanego przesłania⁶. Tego typu percepcja wydaje się mało prawdopodobna w sytuacji, gdy kontakt ma miejsce po raz pierwszy. W następnym wersecie pada też dopowiedzenie *ἔλαλει μετ' ἐμοῦ* („mówił ze mną”), które wskazuje więcej: istnienie więzi komunikacyjnej, życzliwego, miłostnego ukierunkowania na odbiorcę, atencję; zwrot ten wyraźnie jest sankcjonowany upodobaniem⁷. Pobrzmiwa w nim też wielki respekt wobec indywidualności człowieka, a także bliskość⁸. Warto zaznaczyć, iż jest to jedyny passus, gdzie autor natchniony wprowadza odniesienie do czasu. Wzmianka *ἐν τῇ κυριακῇ ἡμέρᾳ* (Ap 1, 10) z racji *Sitz im Leben* księgi wydaje się bardziej sugerować momenty szczególnie poświęcone kontaktowi z Bogiem, niż stanowić literalne odniesienie do niedzieli⁹.

Przestrzenna lokalizacja głosu, dokonana w oparciu o odbiór bodźców audyecznych (*ἤκουσα ὀπίσω μου* – „usłyszałem za mną”) sugeruje w jakimś stopniu zaskoczenie, może wrażeniowość, chwilowy brak dostępu do jednoznacznego określenia źródła głosu. Otwiera również szereg czynności poznawczych, które ukazują następny wersec. Gest obrócenia się w kierunku, skąd dochodzi

⁶ Por. J. Nowińska, *Głos Jezusa porównany do trąby mówiącej z człowiekiem: obraz siły, nakazu czy intensywnej komunikacji* (Ap 1, 10; 4, 1), w: J. Królikowski (red.), *Jezus Chrystus*, Tarnów 2015, s. 249n.

⁷ Więcej patrz: J. Nowińska, *Sformułowanie μετ' ἐμοῦ jako znak bliskości Boga i człowieka w Apokalipsie św. Jana*, „Scriptura Sacra” 19 (2015), s. 171–182.

⁸ Por. J. Nowińska, *Co słyszysz poza słowem? „Sound design” Apokalipsy św. Jana*, Warszawa 2016, s. 143.

⁹ Więcej o dyskusji nad interpretacją tego sformułowania patrz: R. Stefanovic, *The Lord's Day of Revelation 1:10 in the current debate*, „Andrews University Seminary Studies” 49 (2011) 2, s. 261–284.

Głos, odzwierciedla pragnienie spotkania twarzą w twarz, pełniejszego kontaktu. Oddaje zarazem staranie o rozszerzenie płaszczyzny doświadczenia Nadawcy o sferę wizualną. Polisensoryczność doświadczenia przyspiesza i intensyfikuje jego interioryzację. Warto zwrócić uwagę na fakt, iż percepcja bohatera staje wobec wyzwania odczytania obrazu, a nie tylko rozpoznania postaci¹⁰. Lokalizacja Powołującego wśród złotych świeczników wprowadza motyw światła i jego odbicia, rozszczepiając niejako wizerunek i zapraszając do uchwycenia przede wszystkim wrażenia¹¹. Znamienne dla Apokalipsy *ὄμοιος* lokuje całą sytuację doświadczenia Głosu w konwencji przeżycia, w sferze duchowej, niejako celowo rozmywając kontury. Wydaje się to sytuacją wzorcową względem doświadczeń duchowych człowieka. Co ciekawe, odbiorca/bohater nie podważa jego autentyczności. Sugeruje to istnienie wcześniejszej więzi z osobą Nadawcy, a także częstych kontaktów z nią. W takim też kontekście odbiorca otrzymuje misję. Warto jednak zauważyć, iż to nie misja znajduje się w centrum prezentowanej komunikacji, lecz spotkanie interpersonalne, przy czym większość uwagi (tak jak tu większa część tekstu) poświęcona jest percepcji Osoby Jezusa. Spotkanie i percepcja stanowią *clue* każdego powołania.

Przerażająca siła czy obejmująca wszystko harmonia

Konstatacja siły i specyfiki Głosu (jaka pada w Ap 1, 15), w porównaniu go do wielu wód (*ἡ φωνὴ αὐτοῦ ὡς φωνὴ ὑδάτων πολλῶν*), wydaje się mieć na celu przekonanie człowieka, iż prze-

¹⁰ Na obecność wymiaru symbolicznego tej sceny zwraca uwagę D. E. Aune, *Revelation*, t. 1, Dallas 1997, s. 85.

¹¹ Por. J. Nowińska, *Spektrum światła i barw w obrazie Boga w Apokalipsie św. Jana. Przesłanie teologiczne*, „Łódzkie Studia Teologiczne” 26 (2017) 3, s. 91–92.

bija on wszystkie inne dźwięki i doświadczenia¹². Ujęcie foniczne stanowi jednak obraz. Nie sugeruje decybeli, ale lokuje się na poziomie duchowym. Padające tu określenie suponuje dostępność Głosu Boga dla każdego we wszelkich okolicznościach¹³. Od strony Boga definiuje wolę komunikacji – jak widać na najwyższym poziomie. Implikuje też pytanie, dlaczego zatem tak wiele osób uznaje Go za milczącego lub nieobecnego, z żalem często wspominając, że nie słyszy Jego Głosu. Zdolność słyszenia wydaje się pozostawać wyłącznie w gestii ludzkiej.

Rodzi się jednak pytanie, czy taka moc nie odstrasza, nie paraliżuje w kontakcie. Odpowiedź można odnaleźć w Ap 14, 2, gdzie autor natchniony rozwija wspomniane porównanie w ciągu bardzo eufonicznym: *καὶ ἤκουσα φωνὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ὡς φωνὴν ὑδάτων πολλῶν καὶ ὡς φωνὴν βροντῆς μεγάλης, καὶ ἡ φωνὴ ἦν ἤκουσα ὡς κιθαρῶδῶν κιθαριζόντων ἐν ταῖς κιθάραις αὐτῶν*. Melodyczność tego zdania tworzy w odbiorcy przekonanie o ogromnej subtelności i delikatności tego Głosu. Niesie pokój i harmonię¹⁴. Zaskakuje fakt, iż tak dyskretnie, łagodnie łączą się ze sobą semantycznie skrajnie różne elementy, jak huk mnóstwa wód, grzmot i dźwięk harfy. Nie odczuwa się tu jednak dysonansu. W obrazie tym lokuje się całe spectrum Bożych ingerencji, Boskiej komunikacji z człowiekiem. Mimo tak skrajnej ich proveniencji łączą się one harmonijnie, jakby unaoczniając człowiekowi Dobro i Piękno, jakie rodzi się zawsze w kontakcie z Bogiem.

¹² Por. G. A. Krodell, *Augsburg Commentary on the New Testament Revelation*, Minneapolis 1989, s. 95.

¹³ Więcej patrz: J. Nowińska, „Głos jak szum wielu wód” w *Apokalipsie św. Jana na tle semantyki starotestamentalnej. Przesłanie grozy czy piękna?*, „Ruch Biblijny i Liturgiczny” 70 (2017) 1, s. 53–68.

¹⁴ Por. J. Nowińska, *Co słyszysz poza słowem? „Sound design” Apokalipsy św. Jana*, s. 120n.

Walory umiejętności rozpoznawania Głosu Jezusa

Kolejny *passus* dotyczący Głosu Boga znajduje się w liście do Laodycei. Kontekst narracji stanowi ludzkie przekonanie o samowystarczalności, pozostające w ostrym kontraście względem realiów kondycji duchowej. Ujmująca postawa Jezusa, który zakrywa, a nie obnaża, nagość i biedę człowieka¹⁵ (Ap 3, 17n), stanowi kontekst podprowadzający do wyjaśnień odnośnie sensu traumatycznych, bolesnych ludzkich doświadczeń, odnośnie celu, jaki mogą mieć popełniane przez człowieka błędy. Fraza: „Ja wszystkich, których kocham, karcę i ćwiczę. Bądź więc gorliwy i nawróć się” (ἐγὼ ὅσους ἐὰν φιλῶ ἐλέγχω καὶ παιδεύω· ζήλευε οὖν καὶ μετανόησον – Ap 3, 19) poprzedza wzmiankę o wadze rozpoznania Głosu Jezusa. Stanowi ona dla tłumaczy swoiste *crux interpretum*. Aby precyzyjnie oddać semantykę, należałoby dokonac tego nie w sposób tak lapidarny, lecz rozbudowując podane zdanie. Mogłoby ono brzmieć: „Ja wszystkich, których kocham, koryguję, gdy popełnią błąd (pokazuję im, w czym popełnili błąd” – ἐλέγχω), „ćwiczę z nimi/prowadzę ich” – „w domyśle: aby opanowali tę sprawność i już nie popełniali błędów” – παιδεύω); „zaangażuj się więc” (ζήλευώ) i „zmień myślenie” (μετανοέω)¹⁶. Znamienne, iż w tej sytuacji nie pada otwarte zaproszenie, lecz informacja o aktualnej bliskości Boga, któremu w tym momencie wystarczy otworzyć drzwi. Obrazowość sceny z Ap 3, 20 sprawiła, iż jest ona doskonale kojarzona, jakkolwiek może niekoniecznie wiązana jest z Apokalipsą. Warto zwrócić uwagę na wprowadzony tu motyw Głosu Jezusa. Nie ma jednak miejsca bezpośrednia jego fonacja. Wzmiankowany dźwięk opisany jest greckim κρούω, oznaczającym pukanie. Warto zauważyć, iż jest to typowa ono-

¹⁵ Więcej patrz: J. Nowińska, *Miłosierdzie w Apokalipsie św. Jana – czy rzeczywiście nieobecne*, w: J. Jaromin (red.), *Oblicza miłosierdzia w Biblii*, Wrocław 2016, s. 353–370.

¹⁶ Tłumaczenie własne JN.

matopeja. Wrażenie audyczne, które odbiera tu człowiek, to nie głos, lecz dźwięk uderzania palcami, paznokciami czy kostkami dłoni w drzwi. Pada jednak zaproszenie do rozpoznania w tym dźwięku głosu Jezusa. Rozpoznanie ma dokonać się w oparciu o tę fonację. Doświadczenia codzienności podsuwają myśl, iż tego typu identyfikacja warunkowana jest bardzo dobrą znajomością danej osoby, częstym z nią przebywaniem i uprzednim przeżyciem – najlepiej kilkakrotnym – analogicznej sytuacji¹⁷. Od strony egzystencjalnej można tu też dodać ewentualną możliwość wcześniejszego niewłaściwego rozpoznania, które wyczula na przyszłość, intensyfikuje percepcję. Okoliczności te nie są jednak ujęte w tekście. Kontekst społeczny starożytnej Laodycei podsuwa tu myśl o możliwym pewnym znużeniu mieszkańców permanentnym przyjmowaniem przybyszów, napływających z racji prężnego przemysłu i handlu w mieście¹⁸.

Postawiona kwestia rozpoznania głosu Jezusa generuje możliwość kolejnych czynności: otwarcia drzwi i przebywania z Jezusem. Istotą tej partii obrazu stanowi wzajemność: *εισελεύσομαι πρὸς αὐτὸν καὶ δειπνήσω μετ' αὐτοῦ καὶ αὐτὸς μετ' ἔμου* (Ap 3, 20). Przyciągająca uwagę wielość wyrażen przyimkowych nasuwa myśl o zbędności niektórych z nich. Konstrukcja ta akcentuje wymianę, zaangażowanie obu stron i otwartość¹⁹. W mentalności semickiej zasiadanie przy stole z drugim człowiekiem stanowi wolę i deklarację wejścia z nim w bliskość²⁰. Warto też zwrócić uwagę na paralelność ostatniej części wersetu względem biblijnej

¹⁷ Por. Por. J. Nowińska, *Co słyszysz poza słowem? „Sound design” Apokalipsy św. Jana*, s. 106.

¹⁸ Por. J. M. Ford, *Revelation – Introduction, Translation and Commentary*, New York 1975, s. 422.

¹⁹ Por. R. Bogacz, *Chrystusowe wskazania na czas próby. Listy do siedmiu Kościołów Apokalipsy*, Kraków 2015, s. 370.

²⁰ Por. J. M. Ford, *Revelation – Introduction, Translation and Commentary*, s. 422; patrz też: D. Dziadosz, *Uczta człowieka z Bogiem – biblijne przekazy o ustanowieniu Eucharystii*, w: D. Dziadosz (red.), *Eucharystia drogą do wieczności. Świętej pamięci ks. Prof. S. Potockiemu*, Przemysł 2005, s. 27.

formuły przymierza – przywołanej m. in. w Ap 21, 3: *αὐτοὶ λαοὶ αὐτοῦ ἔσονται, καὶ αὐτὸς ὁ θεὸς μετ' αὐτῶν ἔσται [αὐτῶν θεός]*, gdzie istotą jest wzajemność. Bramę do tego doświadczenia stanowi jednak rozpoznanie głosu Jezusa. Istotny jest fakt, że oferta spotkania pada w kontekście słabości człowieka, zaakceptowanej przezeń, i przyjętej Bożej pomocy.

Ap 4, 1 stanowi wprowadzenie w głębsze poznanie Boga. Akt rozpoznania Jego inicjatywy komunikacyjnej bazuje na pamięci człowieka, na uprzednim wsłuchiwanie się w Głos Stwórcy (por. Ap 1, 10). Dzięki otwarciu drzwi w Ap 3, 20 i spotkaniu, wymianie z Bogiem, człowiek jest w stanie lub: może być gotowy – dostrzec, odebrać i podjąć kolejne zaproszenie z Jego strony. Dotyczy ono poznania Osoby Boga, wprowadza w Jego tożsamość, pozwala odkryć sposób Jego funkcjonowania. Obraz zarysowany przez autora natchnionego w Ap 4, 2–11 odsłania specyfikę relacyjności Boga, Jego permanentne pozostawanie w przestrzeni komunikacyjnej. Zostaje On ukazany w centrum kręgu istot żyjących i starców. Dzięki indywidualnemu spotkaniu w Ap 3, 20 człowiek jest w stanie percypować inne relacje, jakie posiada Bóg, oraz specyfikę ich kształtu. Sfera wizualna (deskrypcja JHWH najpierw jako Zasiadającego, a następnie w konwencji barw, rozszczepionego światła) przenosi na inny poziom i rozszerza przestrzeń doświadczenia Boga o kolejny zmysł²¹. Głos stanowi więc także pomost do nowych przestrzeni, w jakich można doświadczyć Boga. A może po prostu pozwala Go rozpoznawać w coraz szerszym spektrum miejsc. W Ap 4, 1nn przez medium Bożej Obecności, aktywności człowiek zostaje też wprowadzony w inne poznanie świata, dynamiki życia – jakie reprezentują ζῶα – oraz skonfrontowany z dziedzictwem Izraela i Kościoła (w osobie dwudziestu czterech starców). Poznaje je jako istniejące przy Bogu, pozosta-

²¹ Więcej patrz: J. Nowińska, *Spektrum światła i barw w obrazie Boga w Apokalipsie św. Jana. Przesłanie teologiczne*, „Łódzkie Studia Teologiczne” 26 (2017) 3, s. 77–94.

jące w interakcji z Nim, w nieustannej wymianie, komunikacji i skoncentrowane na Jego Osobie. Ten ostatni aspekt wydaje się szczególnie istotny. Ukazuje on bowiem, że doświadczanie Bożego Głosu pozwala odkryć absolutnie nowy, teocentryczny²², a nie moralno-centryczny wymiar świata. Każdy okazuje się ze swej istoty ukierunkowany na Boga, na Jego Osobę, a wszelkie spełnianie wymagań, realizacja zasad zajmuje dopiero drugie miejsce. W obliczu bliskości, dialogu, fascynacji Bogiem i Jego permanentnie nowym, odkrywającym się przed człowiekiem Pięknem, nie zajmuje uwagi człowieka, lecz naturalnie zeń wypływa jako rezultat naśladowania frapującego JHWH.

Warto zwrócić uwagę, iż w kontekście takiego doświadczenia stwierdzenie *ἃ δεῖ γενέσθαι μετὰ ταῦτα* („co musi się stać/co jest przewidziane w Bożym planie zbawienia świata” – Ap 4, 1) traci wymiar pejoratywnego, czarnego scenariusza, a zyskuje promiennosc bliskości, upragnionej i nasycającej ludzką tęsknotę. Interakcja z Bożym Głosem niweluje pesymizm myślenia i przewidywania.

Różne media Bożej komunikacji

Sound design Apokalipsy św. Jana, czyli jej warstwa dźwiękowa (stricte dźwiękowa, bez odwoływania się do przekazu werbalnego), włącza w przekaz głosu Boga wiele mediów. Najpierw jest to krąg mieszkańców nieba (Ap 4, 2nn; por. Ap 12, 12). Zdziwiająca jest ich harmonia, wyrażona przez autora natchnionego w sformułowaniu: *λέγοντες φωνῆ μεγάλῃ* (Ap 5, 12). Zastosowana tu forma liczby pojedynczej zaskakuje przy takiej liczbie podmiotów fonicznych. Wydaje się jednak odzwierciedlać myśl o ich jedności i zgodności w uznawaniu wartości Boga. Partycypowanie głosu

²² Por. W. Popielewski, *Obecność Chrystusa Baranka w liturgicznym zgromadzeniu wspólnot*, „Poznańskie Studia Teologiczne” 10 (2001), s. 64.

aniołów w Głosie Boga i identyfikacja przekazu nie pozostawiają wątpliwości. Naprzemiennosc z głosem starców i istot żyjących uwarżliwia na różnorodność form komunikacyjnych, jakich używa Bóg, porozumiewając się z człowiekiem²³. Rozpiętość tonów, sponująca takąż wokatywnosc – od ciszy po *κηρύσσω ἐν φωνῇ μεγάλῃ* (Ap 5, 2) – wskazuje na pedagogię Boga i dostosowywanie się do ludzkich sytuacji.

Z racji polifoniczności Głos/dźwięk rozszerza horyzonty percepcyjne człowieka i pozwala oczekiwać i dopatrywać się we wszelkich przejawach codzienności bliskiej obecności Boga. Okazuje się ona szczególnie niezbędna w sytuacjach doświadczania traumy świata. Ujęcie takie ma miejsce w Ap 6, 1–8, gdzie zostało stworzone za pomocą obrazów, otwieranych przez głosy czterech istot żyjących. Stanowią one oryginalny, podwójny imperatyw: skierowany do Jezusa jako przyzywanie Jego obecności w traumie doświadczeń i parenetyczny w odniesieniu do odbiorców²⁴. Na mocy oddziaływania przykładu wydaje się on zachęcać do szukania oparcia w Bogu i – poprzez Jego przyjście – sensu ciemnej strony egzystencji. Głosy istot żyjących, reprezentujących całość stworzenia, wprowadzają też człowieka w doświadczanie wspólnoty z całym światem. Możliwość percepcji głosu Boga za ich pośrednictwem mentalnie rozszerza przestrzenie spotkania Go. Okazuje się On słyszalny także w głosie stworzenia. Zgodnie z przekonaniem autorów natchnionych nie istnieje więc żadna sfera świata pozbawiona szansy spotkania Boga.

Z racji specyfiki gatunku Apokalipsy św. Jana przywołuje też klimat starotestamentalnych teofanii – z błyskawicami, głosami, gromami i trzęsieniem ziemi. Przesłanie wszechwładzy Boga, siły, która nie jest do ogarnięcia ludzkim umysłem, pozostawia

²³ Więcej patrz: J. Nowińska, *Co słyszysz poza słowem? „Sound design” Apokalipsy św. Jana*, s. 107–109.

²⁴ Por. R. H. Charles, *A Critical and Exegetical Commentary on the Revelation of St. John*, Edinburg 1971, s. 161

staje. W Ap 4, 5 jednak autor natchniony likwiduje aurę grozy, lokując te media głosu Boga w przestrzeni między Zasiadającym na tronie a otaczającymi Go kręgami (m.in. starców i istot żyjących). Błyskawice, głosy i gromy, wychodzące z tronu, sprawiają wrażenie sposobu komunikacji między Bogiem a obecnymi wokół Niego. Autor natchniony nie notuje bowiem żadnego uczucia lęku, traumy, poczucia zagrożenia. Transformacja percepcji tych mediów głosu wydaje się być efektem bliskości z Bogiem. Warto przecież wspomnieć traumatyczne reakcje Izraelitów na teofanie z wędrówki przez pustynię (Wj 19, 16; 20, 18). Apokalipsa łamie ten schemat percepcyjny, budując najpierw relację indywidualną z JHWH, a następnie przenosząc w obrazie w bliskość Jego Osoby. Motyw zamkniętego zwoju wydaje się też być próbą podsuwania przez Boga człowiekowi pytań czy wręcz pomocy w werbalizowaniu wewnętrznych obaw (por. Ap 5, 2). Stawiając człowieka wobec sytuacji, które odbiera on jako zagadkowe lub nawet zagrażające, implikuje zastanowienie, może nawet kontestację, bunt, obawę (zawsze pobudzając do aktywności)²⁵. Prowadzi do ich zwerbalizowania i tym samym nie pozwala ich pominąć, ani uciec. Okazuje się, że medium Głosu Boga posiada ważną rolę w uczeniu człowieka czynnego udziału w rzeczywistości i unikania defensywy w obliczu niezrozumiałych sytuacji.

W takiej samej konwencji autor natchniony wprowadza głosy trąb. Również one są tu medium Głosu Boga. Jako dźwięki inicjujące rzeczywistość z racji swej funkcji sygnalizacyjnej mobilizują do odczytywania znaków. Grecki *σημείον* (znak) percypowany jako wkroczenie Boga w dzieje świata rozumiany jest dynamicznie, performatywnie. Przedstawione w ten sposób trąby wydają się mieć na celu implikowanie refleksji, chwilami wstrząśnięcie człowiekiem, a zarazem wskazanie, że wszystko, cokolwiek

²⁵ Więcej patrz: J. Nowińska, *Ludzkie pytanie o siły w Apokalipsie św. Jana*, „Lumen Bibliae” 5 (2015) 5, s. 125–134.

się dokonuje, dzieje się pod pełną kuratelą Boga²⁶. Ponieważ rozbrzmiewają one tuż przed wydarzeniem, uprzedzają, monitują do mentalnej czujności i aktywności, a nie tylko biernej akceptacji zdarzeń i odczytywania ich jedynie emocjami. Za pomocą inicjowanych przez nie przemian Bóg czyni przemiany rzeczywistości materią ludzkiego zastanowienia.

Inne medium stanowi Głos wydobywający się od czterech rogów złotego ołtarza, który jest przed Bogiem (Ap 9, 13). Pada on w środku ekspozycji zła. Sposób jego deskrypcji wydaje się ukazywać całkowite obejmowanie przez Boga ludzkich spraw. Jeden głos jakby zbiera z obszaru ołtarza całość ludzkich doświadczeń, ludzkiej kondycji, jaka za pośrednictwem materii ofiarniczej jest składana Bogu. Kontekst tego fragmentu oddaje zarazem pełne panowanie Boga nad całą rzeczywistością, także nad złem. To On decyduje, pozwala, posiada więc tym samym pełną kontrolę²⁷. Interioryzacja tego przekonania wydaje się fundamentalna dla prawidłowego myślenia człowieka. Ofiarowuje bowiem nie tylko poczucie bezpieczeństwa, lecz dystansuje wobec tendencji przypisywania sobie całkowitej odpowiedzialności za kształt i wolność świata. Głos z Ap 9, 13, górujący nad całą rzeczywistością, odsłania w Bogu Pana, Władcę.

Ciekawy aspekt obecności mediów Głosu Boga ukazuje Ap 10. Reakcja bohatera/podmiotu na medium gromu (Ap 10, 3) i wymienione po niej czynności suponują percepcję adekwatną do roli tych rzeczywistości w przekazie obecności JHWH. Odpowiedź w postaci rozpoczęcia zapisywania, czyli utrwalania, suponuje odkrycie rangi przesłania. Pośrednio potwierdza rów-

²⁶ Więcej patrz: J. Nowińska, *Bóg Panem czasu i wydarzeń. Studium nad czasownikiem ἔδóθη w Apokalipsie św. Jana*, w: S. Hałas (red.), *Pan moją mocą i pieśnią (Ps 118,14). Prace dedykowane Księdzu Profesorowi Tadeuszowi Brzegowemu w 65. Rocznicę urodzin*, Kraków 2006, s. 159–168.

²⁷ Więcej patrz: J. Nowińska, *Usłyszałem jeden głos od czterech rogów złotego ołtarza, który jest przed Bogiem – w kręgu fenomenów dźwiękowych Apokalipsy św. Jana*, „Resovia Sacra” 23 (2016), s. 229–245.

nież, a może przede wszystkim, odczytanie przekazywanych przez gromy komunikatów. Padające ze strony innego medium – anioła – wezwanie do zapieczętowania, połączone z antycypowaniem kolejnych wydarzeń wydaje się odzwierciedlać polecenie: zostaw w sobie, przemyśl, nie ujawniaj²⁸, dopóki rzeczywistość/odbiorcy nie będą przystosowani, by właściwie zrozumieć i przyjąć. Apel: „nie pisz tego” (Ap 10, 4) wydaje się sugerować zarówno niepełność aktualnego zrozumienia, jak i ograniczenie możliwości werbalizacji, albo także nieadekwatność aktualnej percepcji do istoty przesłania, jaka ujawni się w późniejszym czasie. Pozytywny wydźwięk całości przekazu, wyartykułowany w odniesieniu do dobrej nowiny (Ap 10, 7b) stanowi mocny akcent względem ludzkich tendencji do proklamowania negatywnych aspektów rzeczywistości czy też snucia takich scenariuszy. Afirmatywny klimat Bożej myśli i planu ujawnia się tu jako aksjomat, przejmowany przez człowieka jedynie w permanentnej percepcji całości Bożego działania w świecie („jak podał dobrą nowinę sługom swym prorokom” – Ap 10, 7b). Ujawni się on w szczególnie artystycznym *flow* Ap 14, w kolejnym medium Głosu Boga, opisanym onomatopieicznie: *καὶ ἤκουσα φωνὴν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ὡς φωνὴν ὑδάτων πολλῶν καὶ ὡς φωνὴν βροντῆς μεγάλης, καὶ ἡ φωνὴ ἦν ἤκουσα ὡς κιθαρῳδῶν κιθαριζόντων ἐν ταῖς κιθάραις αὐτῶν* (Ap 14, 2). Eufonia tego wyrażenia, lekkość i harmonia przezeń przekazywane, oddają Piękno JHWH i ukierunkowują na tę odsłonę Jego Obecności w świecie oraz na płaszczyznę kontaktowania się z człowiekiem. Myśl ta obejmuje całą naturę i kulturę jako przestrzeń transparentną względem Bożej tożsamości²⁹.

²⁸ Por. R. R. H. Charles, *A Critical and Exegetical Commentary on the Revelation of St. John*, s. 262.

²⁹ Więcej na temat przekazu piękna Boga na kartach Apokalipsy patrz: J. Nowińska, *Kamienie w fundamentach Nowego Jeruzalem – analiza obrazu Ap 21, 19–20*, „*Verbum Vitae*” 31 (2017), s. 189–213; por. J. Nowińska, *Spektrum światła i barw w obrazie Boga w Apokalipsie św. Jana. Przesłanie teologiczne*, „*Łódzkie Studia Teologiczne*” 26 (2017) 3, s. 77–94.

W Ap 11, 12 kolejny raz pojawia się jako opis Głosu Boga sformułowanie: głos z nieba (*φωνή ἐκ τοῦ οὐρανοῦ*), by przejść w wersecie 15 w *φωνή ἐν τῷ οὐρανῷ*. Odniesienie do sfery przebywania Boga stanowi narzędzie identyfikacji, a zarazem podkreśla transcendencję i odmienność, przewyższanie ludzkich koncepcji mentalnych. Implikuje więc rozszerzenie horyzontu myślowego. Warto jednak zwrócić uwagę także na specyfikę ukazanego w tych passusach przesłania³⁰. Głos Boga w pierwszym z fragmentów przywołuje do życia w kontekście uprzedniej klęski – klęski całkowitej, spektakularnej, dokonanej w atmosferze mściwości i zemsty, ale w aspekcie moralnym niezawinionej. Poddaje tym samym sprawców zbrodni pod działanie silnego lęku i skłania do uznania wartości Boga (*καὶ οἱ λοιποὶ ἔμφοβοι ἐγένοντο καὶ ἔδωκαν δόξαν τῷ θεῷ τοῦ οὐρανοῦ* – Ap 11, 13). Na przykładzie natomiast losu ofiar – Dwóch Świadców – ukazuje, że doświadczenie Głosu Boga utrwala w człowieku przekonanie o JHWH, który ma ostatnie słowo w każdym wydarzeniu, a to słowo jest życiodajne. I właśnie ten akcent uwidacznia się w proklamacji w Ap 11, 15, a także w kolejnych passusach narracyjnych Apokalipsy, w kontakcie Głosu z kolejnymi grupami osób, które nie wybrały Boga – z siedzącymi na ziemi (Ap 14, 6), ludźmi (Ap 16), rzeczywistością Babilonu Ap 18). Odśłania On Boga, któremu zależy na każdym człowieku i zabiega o niego na wszelkie możliwe sposoby, przedstawiając mnóstwo argumentów czy konfrontując z różnorodnymi sytuacjami, by nakłonić do korekty decyzji, zmiany dokonanych wyborów³¹. Wręcz szokujące wydaje się odniesienie Głosu JHWH – w postaci bardzo intymnego i silnie ewokatywnego: *ὁ λαός μου (ἐξέλθατε ὁ λαός μου ἐξ αὐτῆς* – Ap 18, 4) – do ludzi wybierających zło, ukazanych jako mieszkańcy związani z Babilonem, odmawiający zwrócenia

³⁰ Por. E. Müller, *The Two Witnesses of Revelation 11*, „Journal of the Adventist Theological Society” 2 (2002) 13, s. 33.

³¹ Por. J. Nowińska, *Co słyszysz poza słowem. Sound design Apokalipsy św. Jana*, s. 167–178.

się ku Bogu. Kontra czułości ze strony Boga i odrzucenia przez człowieka jest tu bardzo silna. Ochrona przez Boga także tych, którzy Go nie wybrali, jest bardzo istotnym komunikatem. Specyfika Bożego nastawienia, odsłaniająca się w komunikatach i opisie Jego Głosu oraz oryginalności mediów, buduje pewność miłości i większego niż ludzkie poznanie wnętrza człowieka. Doświadczanie Głosu daje też rozpoznanie demonstracyjnych czynności/faktów – chroni ono przed lękiem wobec nieznanego, niewiadomego. Bóg uprzedza człowieka, wyjaśnia, pokazuje, że On jest stroną decyzyjną, by aksjomat: **BÓG JEST DOBRY** – stał u podstaw percepcji wydarzeń (por. Ap 16 i 18). W ten sposób również zostaje człowiekowi udostępnione poznanie faktu, że inicjatorem wojny, wszelkiej wojny z Bogiem jest zło (por. Ap 16, 17)³².

Na marginesie ostatniej konstatacji warto zauważyć, iż Głos Boga i udostępniane przezeń przesłanie nie koncentruje się na złu. Stwierdza je, nazywa i pozostawia. Nic innego nie okazuje się potrzebne. Pareneza zawarta w takim układzie jest bardzo cenna.

Kolejne media Głosu Boga to znana człowiekowi specyfika dźwięków konotowanych pozytywnie, gdyż związanych z wydarzeniami życia, przepełnionymi szczęściem. Lokuje się tu głos twórców wszelkich rodzajów kultury muzycznej (*φωνή κιθαρῳδῶν καὶ μουσικῶν καὶ ἀλλητῶν καὶ σαλπιστῶν* – Ap 18, 22), kojarzonych z aplauzem względem Bożego działania, mającym miejsce podczas świąt, w klimacie wspomnień zbawczych działań JHWH i radości związanej z wegetacją w naturze czy uroczystościami rodzinnymi, celebrowaniem przemian w codziennym życiu. W ten ostatni włącza się *φωνή νυμφίου καὶ νύμφης*, wzmiankowany w kolejnym wersecie. Znamię zwykłych ludzkich starań i doświadczania w nich mocy Boga posiada *φωνή μύλου* (Ap 18, 22)³³. Kontekst przywołania tych mediów Głosu Boga w Ap 18 to

³² Więcej patrz: J. Nowińska, *Motywy wojny dobra ze złem w Apokalipsie św. Jana*, Warszawa 2006.

³³ Więcej patrz: J. Nowińska, „Obraz milknącego głosu w Apokalipsie św.

zniszczenie Babilonu. Celem natomiast wydaje się metanoja tych, którzy poddając się fascynacji złem zmierzają jednocześnie do całkowitej zagłady³⁴. Pośrednio może być też uwrażliwienie odbiorcy na wartość oraz sam rodzaj medium, który może być tak łatwo deprecjonowany z racji swojej oczywistości czy przyzwyczajenia doń, włączenia go w codzienność.

Warto zwrócić też uwagę na porównania Głosu Boga – w Ap 1, 15: *ἡ φωνὴ αὐτοῦ ὡς φωνὴ ὑδάτων πολλῶν*, w Ap 4, 1: *ἡ φωνὴ ἡ πρώτη ἦν ἠκουσα ὡς σάλπιγγος λαλούσης μετ’ ἐμου*, w Ap 6, 6: *ὡς φωνὴν ἐν μέσῳ τῶν τεσσάρων ζώων*, wspomniany w Ap 14, 2: *φωνήν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ὡς φωνὴν ὑδάτων πολλῶν καὶ ὡς φωνὴν βροντῆς μεγάλης, καὶ ἡ φωνὴ ἦν ἠκουσα ὡς κιθαρῶδῶν κιθαριζόντων ἐν ταῖς κιθάραις αὐτῶν* oraz w Ap 19, 1: *ὡς φωνὴν μεγάλην ὄχλου πολλοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ*. Uświadamiają one sposób/etapy rozpoznania Głosu Boga, którym towarzyszy pewna komparatywność, poznanie przez podobieństwo. Znamionują one życie duchowe. Uważna obserwacja świata, znajomość różnych desygnatów wydaje się tu zatem niezwykle pomocna. Objawiająca się zarazem pewna nieprecyzowalność Głosu Boga akcentuje Jego odmienność i dystansuje wobec tendencji absolutyzacji ludzkiej percepcji czy wniosków zeń wpływających. Głos jest doświadczeniem, wymaga więc permanentnej uwagi, a nie jedynie akcydentalnego uchwycenia.

Jana i jego przesłanie na tle paralelnych tekstów Starego Testamentu”, w: M. Szmajdziński (red.), *Gloriam praecedat humilitas (Prz 15, 33). Księga pamiątkowa dla Ksiedza Profesora Antoniego Troniny w 70. Rocznicę urodzin*, Częstochowa 2015, s. 467–484.

³⁴ Por. S. Witkowski, „Wielki Babilon” w *Janowej apokalipsie jako kryptonim imperialnego Rzymu oraz wrogię Bogu świata*, Kraków 2012, s. 286–287.

Kierunek wskazywany przez Głos

Wnikliwa analiza tekstu Apokalipsy św. Jana odsłania (wbrew popularnym, katastroficznym interpretacjom) staranie Boga o wprowadzenie człowieka, doświadczającego traumy, lęku i prześladowań w przestrzeń bliskości. Przywoływane obrazy Oblubienicy, Małżonki Baranka (Ap 19, 7; 21, 2. 9), jak również Miasta Świętego (Ap 20, 9; 21, 10nn), w swoich konotacjach starotestamentalnych pozostają jednoznaczne. Ukazywane przezeń miłość, wierność, upodobanie Boga w człowieku są niepodważalne. Finałne doświadczenie Głosu Boga w Apokalipsie ułożone zostaje właśnie w tym kontekście: „I usłyszałem donośny głos mówiący od tronu: «Oto przybytek Boga z ludźmi: i zamieszka wraz z nimi, i będą oni Jego ludem, a On będzie 'BOGIEM Z NIMI'» (*καὶ ἤκουσα φωνῆς μεγάλης ἐκ τοῦ θρόνου λεγούσης· ἰδοὺ ἡ σκηνὴ τοῦ θεοῦ μετὰ τῶν ἀνθρώπων, καὶ σκηνώσει μετ' αὐτῶν, καὶ αὐτοὶ λαοὶ αὐτοῦ ἔσονται, καὶ αὐτὸς ὁ θεὸς μετ' αὐτῶν ἔσται [αὐτῶν θεός]* – Ap 21, 3). Wzmiankowany tu klimat przebywania Boga wśród ludzi od zawsze, zamieszkującego w sposób uchwytny, dotykalny, umożliwiający wymianę komunikacyjną, oraz formuła przymiery oddają tożsamość/specyfikę Głosu Boga i Jego ukierunkowanie. Warto zauważyć, iż kluczem do percepcji okazuje się obserwacja rzeczywistości – w niej przebywa Bóg – a zatem również uczestnictwo w niej, a nie bierność czy pełna marazmu kontestacja. Ważnym okazuje się znajomość, a bardziej trwanie w poznawaniu działania Boga w historii Izraela, co daje narzędzia rozpoznawania Jego Głosu w specyfice medium, jak i rozeznawania go w rodzajach komunikatów. Wskazanie Głosu – jako uchwytne dla człowieka ratunku w czasie zagrożenia oraz bliskości Bogiem jako celu Jego myślenia – to kolejne, ważne elementy.

Zamiast zakończenia: przeniesienie akcentu semantycznego

Refleksja nad powołaniem jako doświadczaniem Głosu Boga przesuwa uwagę z osoby odbiorcy, jego cech, predyspozycji, pracy nad sobą na JHWH. Związuje z Jego Osobą, inspirując, czy nawet stając się imperatywem, do permanentnego słuchania. Ustawia zatem w kondycji ucznia, a nie dumnego reprezentanta. Budzi poza tym wyczulenie na każdy przejaw, każde medium Głosu Boga. Uświadamia zarazem Jego uchwytność na każdym etapie rozwoju człowieka, umacniając tym samym radość z nabywanych przekonań.

Warto też zauważyć, iż zaprezentowane skrótowo doświadczenie Głosu Boga, jakie proponuje Apokalipsa św. Jana, skłania do rozszerzenia horyzontów percepcyjnych o przestrzeń kultury. Ona bowiem uwrażliwia na różne media Bożej obecności oraz wielorakość kanałów komunikacyjnych, jakimi JHWH się posługuje. Uznanie tej przestrzeni jako formacyjnej wydaje się konieczne dla pełnego odbioru tak sensorycznego przekazu, a może bardziej spotkania, jakie oferuje człowiekowi Bóg.

Jako ostatni wniosek istotne wydaje się wskazanie, że dokonana aplikacja wyników badań egzegetycznych w aspekcie Głosu Boga w Apokalipsie ukazuje możliwość takiego czytania naukowych pozycji dotyczących Pisma Świętego. Ocena przydatności jest indywidualna w każdym przypadku, natomiast sama propozycja otwiera dostęp do całego spectrum fachowych opracowań, pozwalając też zarazem na podniesienie poziomu intelektualnego prowadzonej refleksji/medytacji. Dostarcza tym samym więcej narzędzi weryfikacji myślenia, a co za nim idzie: postępowania. Powołanie jako doświadczanie Głosu Boga jest przecież *in statu fieri*.

Bibliografia

- Aune D. E., *Revelation*, t. 1, Dallas 1997.
- Bogacz R., *Chrystusowe wskazania na czas próby. Listy do siedmiu Kościołów Apokalipsy*, Kraków 2015.
- Charles R. H., *A Critical and Exegetical Commentary on the Revelation of St. John*, Edinburg 1971.
- Desrosiers G., *An Introduction to Revelation. A Pathway to Interpretation*, London–New York 2000.
- Dziadosz D., „Uczta człowieka z Bogiem – biblijne przekazy o ustanowieniu Eucharystii”, w: D. Dziadosz (red.), *Eucharystia drogą do wieczności. Świętej pamięci ks. Prof. S. Potockiemu*, Przemysł 2005, s. 25–52.
- Ford J. M., *Revelation – Introduction, Translation and Commentary*, New York 1975.
- Kotecki D., *Kryteria interpretacji Apokalipsy*, „Biblica et Patristica Thoruńska” 5 (2012), s. 15–34.
- Krodel G. A., *Augsburg Commentary on the New Testament Revelation*, Minneapolis 1989.
- Müller E., *The Two Witnesses of Revelation 11*, „Journal of the Adventist Theological Society” 2 (2002) 13, s. 30–45.
- Nowińska J., *Bóg Panem czasu i wydarzeń. Studium nad czasownikiem ἐδόθη w Apokalipsie św. Jana*, w: S. Hałas (red.), *Pan moją mocą i pieśnią (Ps 118, 14). Prace dedykowane Księdzu Profesorowi Tadeuszowi Brzegowemu w 65. Rocznicę urodzin*, Kraków 2006, s. 159–168.
- Nowińska J., *Co słyszysz poza słowem. Sound design Apokalipsy św. Jana*, Warszawa 2016.
- Nowińska J., „Głos jak szum wielu wód” w *Apokalipsie św. Jana na tle semantyki starotestamentalnej. Przesłanie grozy czy piękna?*, „Ruch Biblijny i Liturgiczny” 70 (2017) 1, s. 53–68.
- Nowińska J., *Głos Jezusa porównany do trąby mówiącej z człowiekiem: obraz siły, nakazu czy intensywnej komunikacji (Ap 1, 10; 4, 1)*, w: J. Królikowski (red.), *Jezus Chrystus*, Tarnów 2015, s. 239–252.
- Nowińska J., *Kamienie w fundamentach Nowego Jeruzalem – analiza obrazu Ap 21, 19–20*, „Verbum Vitae” 31 (2017), s. 189–213.

- Nowińska J., *Miłosierdzie w Apokalipsie św. Jana – czy rzeczywiście nieobecne*, w: J. Jaromin (red.), *Oblicza miłosierdzia w Biblii*, Wrocław 2016, s. 353–370.
- Nowińska J., *Motyw wojny dobra ze złem w Apokalipsie św. Jana*, Warszawa 2006.
- Nowińska J., *Obraz milknącego głosu w Apokalipsie św. Jana i jego przesłanie na tle paralelnych tekstów Starego Testamentu*, w: M. Szmajdziński (red.), *Gloriam praecedit humilitas (Prz 15, 33). Księga pamiątkowa dla Księdza Profesora Antoniego Troniny w 70. Rocznicę urodzin*, Częstochowa 2015, s. 467–484.
- Nowińska J., *Sformułowanie μετ’ ἐμοῦ jako znak bliskości Boga i człowieka w Apokalipsie św. Jana*, „Scriptura Sacra” 19 (2015), s. 171–182.
- Nowińska J., *Spektrum światła i barw w obrazie Boga w Apokalipsie św. Jana. Przesłanie teologiczne*, „Łódzkie Studia Teologiczne” 26 (2017) 3, s. 91–92.
- Nowińska J., *Usłyszałem jeden głos od czterech rogów złotego ołtarza, który jest przed Bogiem – w kręgu fenomenów dźwiękowych Apokalipsy św. Jana*, „Resovia Sacra” 23 (2016), s. 229–245.
- Popielewski W., *Obecność Chrystusa Baranka w liturgicznym zgromadzeniu wspólnot*, „Poznańskie Studia Teologiczne” 10 (2001), s. 55–72.
- Rubinkiewicz R., *Apokaliptyka u progu ery chrześcijańskiej*, „Ruch Biblijny i Liturgiczny” 41 (1988) 1, s. 51–59.
- Stefanovic R., *„The Lord’s Day” of Revelation 1:10 in the current debate*, „Andrews University Seminary Studies” 49 (2011) 2, s. 261–284.
- Witkowski S., *„Wielki Babilon” w Janowej apokalipsie jako kryptonim imperialnego Rzymu oraz wrogię Bogu świata*, Kraków 2012.
- Wojciechowski M., *Apokalipsa św. Jana. Objawienie, a nie tajemnica*, Częstochowa 2012.

Vocation as the Experience of the Voice of God
according to the Apocalypse by St John
Abstract

Fundamental for a religious vocation is a continuous experience of the voice of God. Its specificity is perfectly displayed in the Book of Apocalypse by St John. Within this communicational space the emphasis does not fall upon mission, fulfilling orders, but on the close encounter of God and human being. The voice of God is accessible in any circumstances and it never disturbs, but always brings harmony, which is clear not only in the contents of last Book of the New Testament and in the semantics of particular words, but also in the euphony of the text. The recognition of this is favoured by intimacy (cf. Rev 3:21), memory (Rev 4:1), experience of God's action in the life of Israel and the early Church, and interaction is transforming human view on the world, allowing for discerning its teocentric aspect. A variety of the vehicles of God's voice revealed in the Apocalypse opens for the omnipresence of God and broadens the horizon of thinking about the world and vocation.

Keywords: the Voice of God, Apocalypse by St John, vocation, experience, cognition

Słowa kluczowe: Głos Boga, Apokalipsa św. Jana, powołanie, doświadczenie, poznanie

